

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЦЕНТР ТУРИЗМУ І КРАЄЗНАВСТВА
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Н А К А З

«05» травня 2018 р.

№ 51-А

м. Київ

Про затвердження Типових правил та умов організації проведення таборувальних заходів під час шкільного, I (районного, міського, ОТГ), II (обласного, Київського міського) та III (Всеукраїнського) етапів Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»)

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 18.09.2017 № 1278 «про проведення у 2017/2018 навчальному році Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»)) та необхідності виконання Плану організаційних заходів з підготовки та проведення у 2017/2018 навчальному році зазначеної гри

Н А К А З У Ю:

1. Затвердити Типові правила та умови організації проведення таборувальних заходів під час шкільного, I (районного, міського, ОТГ), II (обласного, Київського міського) та III (Всеукраїнського) етапів Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»), що додаються.

2. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника директора з виховної роботи Бондарчука Д. О.

Директор

С.В. Неділько

**Типові правила та умови організації проведення таборувальних
під час шкільного, I (районного, міського, ОТГ), II (обласного,
Київського міського) та III (Всеукраїнського) етапів Всеукраїнської
дитячо-юнацької військово-патріотичної гри «Сокіл» («Джура»)**

1. Загальні положення

Всеукраїнська дитячо-юнацька військово-патріотична гра «Сокіл» («Джура») (далі – Гра «Джура») є системною формою позакласної роботи з військово-патріотичного та морально-етичного виховання учнівської молоді, спортивно-оздоровчої роботи, прогресивною формою учнівського самоврядування, важливим засобом формування національно-патріотичної свідомості відповідно до ціннісних орієнтирів, зазначених у Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580.

Важливою складовою гри «Джура» є організація наметових таборувальних на шкільному, I (районному, міському, ОТГ), II (обласному, Київському міському) та III (Всеукраїнському) етапах Гри «Джура» (далі – таборувальних фінальних етапів).

Базова самовиховна одиниця добровільного самоврядного об'єднання учасників гри на засадах козацької самоорганізації – це рій (в середньому 8 осіб). Базова структурна одиниця організації гри в навчальному закладі – це осередок (курінь), який включає кілька роїв.

На шкільному етапі таборує разом весь курінь. На районний етап осередок гри виставляє кращий рій, або збірний рій з кращих членів куреня. На обласний етап їдуть переможці районних етапів, на всеукраїнський – переможці обласних.

Рої беруть участь у таборувальних фінальних етапів відповідно до розпорядчих документів закладів освіти, районних, обласних (міських) департаментів (управлінь) освітою, Міністерства освіти і науки України (далі – організатори) і Умов відповідного фінального етапу (п. 5.6. Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура»).

Таборувальні фінальні етапи гри дають можливість оцінити якісну підготовку учасників за програмою гри, яку вони отримали протягом поточного навчального року у своєму закладі освіти. Таборувальні поєднують військово-патріотичне виховання, фізкультурно-спортивну, туристично-краєзнавчу та культурно-просвітницьку роботу і сприяє досягненню виховного ідеалу гри – формування козацько-лицарського типу сучасної молоді людини.

2. Мета та завдання

Метою таборувальних фінальних етапів є підведення підсумків річної програми гри шляхом організації змагань та вишколу з основних напрямків підготовки, створення середовища самовиховання та самоврядування молоді у формі табору.

Завдання фінальних етапів:

- 1) виховання дітей та молоді в дусі відданості Україні та українському народу через плекання національних військово-патріотичних традицій та моральних цінностей; здобуття молоддю практичних знань та формування індивідуальних здібностей з військової підготовки;
- 2) запровадження найкращих практик та методик самовиховання як однієї із ключових форм самоврядування учнівської молоді;
- 3) активізація процесу формування та закріплення навичок активного громадянства, основ самоврядування в дитячих та молодіжних колективах;
- 4) зміцнення міжрегіональних зв'язків та дружби дітей і молоді, навичок успішної взаємодії з однолітками з інших регіонів України;
- 5) організація змістовного дозвілля; популяризація серед учнівської молоді здорового способу життя, активного відпочинку та життя в природі; розвиток навичок мандрівництва (туризму), орієнтування та таборування.

Наметове таборування є підсумковою формою у процесі навчання, виховання та розвитку учасників Гри протягом року, обов'язковою формою проведення відповідного етапу Гри.

3. Терміни і місце проведення

Терміни проведення та тривалість таборувань фінальних етапів Гри визначаються наказом Міністерства освіти і науки України про проведення Гри «Джура» у поточному навчальному році, а дата і місце проведення – організаторами відповідно до Умов та Програми.

4. Керівництво

Безпосереднє керівництво Грою здійснює Головний штаб, який формується із представників Міністерства освіти і науки України, Міністерства молоді та спорту України, інших органів центральної влади, громадських організацій.

Для розвитку Гри та забезпечення участі у ній громадських організацій головами відповідних місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, головами об'єднаних територіальних громад створюються обласні, районні, міські, штаби об'єднаних територіальних громад Гри, які у своїй діяльності співпрацюють з Координаційними радами з питань національно-патріотичного виховання при місцевих держадміністраціях.

Для проведення у закладі освіти, об'єднаній територіальній громаді, районі, місті, області шкільного, I (районного, міського) та II (обласного) етапів Гри штабами відповідного рівня створюються організаційні комітети, визначаються установи чи організації, на які покладається відповідальність за організацію та проведення відповідного етапу Гри.

До складу організаційних комітетів входять представники відповідного штабу, посадові особи органів місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, яким надано повноваження у сфері освіти, фізичної культури та спорту, центрів туризму та краєзнавства, а також працівники систем Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства культури України, Міністерства соціальної політики України та

інших центральних органів виконавчої влади в межах їх повноважень, а також громадські організації національно-патріотичного спрямування і учасники АТО.

Рішення штабів щодо формування організаційного комітету затверджуються наказами (розпорядженнями) відповідних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування.

Безпосередня організація та проведенням таборувань фінальних етапів покладається на структурні підрозділи, організації та заклади освіти, які визначені організаторами.

Організація та проведення таборування III (Всеукраїнського) етапу Гри покладається на Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді (далі – УДЦТКУМ).

Безпосередні виконавці проведення фінальних етапів у співпраці з Координаційними радами з питань національно-патріотичного виховання при місцевих держадміністраціях та громадськими організаціями затверджують Програму, Умови проведення таборування, Суддівську колегію (далі – СК), формують Таборову старшину (далі – ТС), формують та затверджують склад виховників для забезпечення таборування.

5. Учасники

1. До участі у таборуваннях шкільного, I (районного, міського, ОТГ) етапу допускаються рої від осередків гри (куренів), які сформовані в закладах загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) освіти. До участі у таборуваннях II (обласного, Київського міського) етапу допускаються рої-переможці або рої-призери I етапу. До участі у таборуванні III (Всеукраїнського) етапу допускаються рої-переможці або рої-призери II етапу Гри «Джура».

Інші учасники (в т.ч. закордонні) можуть подати заявки і бути допущеними до участі у фінальних етапах гри (поза конкурсом) за рішенням організаторів.

2. Склад рою – 8 осіб (не менше 2-х осіб протилежної статі). Кожен рій обирає роювого, який є лідером, командиром рою під час таборування, представляє його на змаганнях, конкурсах, заняттях тощо.

3. Керівники рою (керівник та заступник керівника) – педагоги, які супроводжують на фінальний етап – призначаються наказом закладів освіти, районних, обласних (міських) департаментів (управлінь) освітою.

На керівників рою покладається відповідальність за збереження життя та здоров'я учасників гри в дорозі та під час проведення таборування.

Обов'язки керівників рою:

супроводжувати учасників рою до місця проведення фінального етапу і у зворотному напрямку;

сприяти організаторам гри у забезпеченні виконання Програми таборування, зокрема виховникам у проведенні виховної роботи;

забезпечити своєчасне прибуття учасників рою до місць проведення змагань і виховних заходів;

бути присутнім на нарадах суддівської колегії, якщо вони проводяться спільно з представниками роїв;

дотримуватися Положення гри, цих правил та умов проведення.

4. Учасники фінального етапу гри «Джура» мають право:

на якісний вишкільно-виховний процес таборування з боку організаторів фінального етапу, повагу до їхньої честі та гідності;

брати участь у всіх елементах програми, які підготовлені організаторами;

пропонувати через ройового та чотового свої пропозиції щодо вдосконалення окремих точок програми таборування;

висловлювати свою думку та мати право голосу на збірках рою та чоти;

у разі виявлення несправедливості в оцінюванні на змаганнях чи інших порушеннях морально-етичних засад та ідейних засад гри звертатись через чотового до головного судді для виправлення ситуації на краще.

5. Учасники фінального етапу гри «Джура» зобов'язані:

добровільно дотримуватись Положення про гру, цих правил та умов та інших нормативних документів, що регулюють проведення таборування;

дотримуватись ідейних засад гри, виражених в кодексі козацько-лицарської честі, зокрема ставитись до інших учасників гри як до своїх побратимів. Дотримуватись загальних морально-етичних засад вихованих людей, зокрема не говорити нецензурною лексикою;

спілкуватись українською мовою з іншими учасниками гри;

дотримуватись внутрішньотаборової субординації, зокрема підпорядковуватись ройовому, чотовому та іншим провідникам в рамках гри;

сумлінно та якісно виконувати свої щоденні обов'язки, накази та завдання особисто чи в складі рою, чоти. Звітувати про виконанні доручення, накази провіднику, який їх віддав;

під час перебування на фінальному етапі гри «Джура» дбати за безпеку та збереження здоров'я та життя всіх присутніх згідно інструкції та техніки безпеки поведіння під час проведення таборування і участі в змагальних етапах;

дбати за майно та спорядження, яким вони користуються під час таборування;

дотримуватись засад здорового способу життя, зокрема не вживати наркотичних речовин, алкоголю, не палити тютюну;

плекати екологічну культуру, зокрема зберігати чистоту в наметах та на території, не смітити, прибирати, де виявлено сміття на терені таборування, не нищити природу;

в разі виявлення захворювання чи травми негайно зголоситись за медичною допомогою;

всі знайдені речі передавати старшині табору через чотового;

не покидати території гри без узгодження цього зі своїм чотівим керівником рою.

в разі виявлення порушення Положення гри, цих правил та умов кимось із організаторів чи учасників гри доповісти про це своєму чотовому через ройового, щоб він поінформував старшину табору з метою реагування і виправлення.

За порушення Положення гри, цих правил та умов старшина табору може застосовувати систему попереджень, доган і виключення з табору.

6. Порядок організації роботи таборової старшини, суддівської колегії та виховників під час таборування фінальних етапів

Таборова старшина, суддівська колегія, виховники, керівники та заступники керівників роїв несуть відповідальність за безпеку та здоров'я довірених їм учасників, за повне та якісне виконання Програми таборування.

Для забезпечення виконання програми таборування фінальних етапів формується таборова старшина.

Таборова старшина

Відповідає за:

своєчасну підготовку місць проведення таборування фінального етапу відповідно до вимог Положення про гру та Умов проведення фінального етапу;

дотримання розпорядку дня та правил безпеки учасниками;

виконання виховної програми таборування;

підготовку наметів (приміщень) для роботи штабу та суддівської колегії, розміщення учасників у наметовому таборі, харчування та відпочинок учасників, проведення ранкових та вечірніх збірок (шикувань);

прийом та розміщення учасників, організаторів та гостей;

забезпечення (разом з представниками підрозділів національної поліції) охорони території таборування.

Має такий склад:

отаман табору;

писар табору;

бунчужний табору – перший заступник отамана;

головний суддя – заступник отамана з організації змагань

осавул табору – заступник отамана з охорони табору ;

хорунжий табору – заступник отамана з виховної програми

обозний табору – заступник отамана з матеріального забезпечення;

головний лікар;

капелан.

Виконує такі обов'язки:

Отаман табору:

здійснює загальну організацію табору, керівництво таборовою старшиною;

репрезентує (спільно з представником організації, що проводить захід) табір перед представниками місцевих органів державної влади, правоохоронних органів, охорони здоров'я, ЗМІ та інших організацій;

контролює виконання виховної програми, виконання розпорядку дня та розкладу занять;

контролює тренувальні заняття з учасниками таборування;

складає за допомогою писаря звіт після закінчення таборування;

виконує інші поточні завдання, спрямовані на забезпечення якісного таборування.

Писар табору:

готує проекти щоденних наказів і оголошує їх на вечірньому шикуванні;
веде протоколи нарад таборової старшин (при потребі);
веде таборову хроніку;
веде документацію табору (розклад занять, протоколи, накази, розпорядження, об'яви, оприлюднює необхідні матеріали тощо);
організовує фото та відео зйомку табору;
відповідальний за інформаційне висвітлення табору, зокрема роботу із ЗМІ;
виконує інші поточні завдання і доручення отамана.

Бунчужний табору – перший заступник отамана:

виконує обов'язки отамана табору під час його відсутності на території табору або за його дорученням поза табором;
здійснює загальні шиккування табору;
організовує за допомогою інструкторів ранкову руханку (зарядку);
шикує структурні підрозділи, створені на фінальному етапі (рої, чоти, сотні, курені) на ранкове та вечірнє шиккування, приймає доповіді провідників підрозділів про місця перебування учасників, про стан здоров'я та їх готовність до виконання завдань навчально-виховної та змагальної програм;
доповідає отаману на ранковому та вечірньому шикуванні про готовність роїв (чот, сотень та куренів) до виконання завдань навчально-виховної, змагальної та конкурсної програм;
керує хорунжими на підніманні та опусканні державного та таборового прапорів (на ранковому та вечірньому шикуванні одночасно виконується державний гімн усіма учасниками у живому співі);
подає сигнали загального збору;
забезпечує у межах своєї компетенції виконання розпорядку дня;
контролює розміщення в таборі прапорів, плакатів іншої наочності;
контролює чисельний склад учасників і режим щоденного харчування;
контролює санітарний стан табору та навколишньої території, протипожежну безпеку;
надає дозвіл на вихід учасників за межі табору, веде книгу обліку перебування учасників і інструкторів на території таборування чи за її межами;
виконує інші поточні завдання і доручення отамана.

Осавул табору – заступник отамана з охорони табору:

керує призначеними черговими підрозділами, вартами;
забезпечує у межах своєї компетенції охорону табору;
контролює і перевіряє денні та нічні таборові варти;
контролює дотримання правил внутрішнього розпорядку;
виконує інші поточні завдання і доручення отамана.
На допомогу осавулу табору та для проведення навчальних занять з учасниками таборування з основ організації та несення вартової служби може створюватись осавульська служба (додаток 4).

Хорунжий табору – заступник отамана з виховної програми:

бере участь в організації виховної роботи в таборі, зокрема координує діяльність виховників (чотових), проводить із ними щоденні наради;

забезпечує разом із технічним персоналом озвучення табору (трансляція патріотичних пісень, оголошення інформації тощо);
укладає та регулює щоденний розклад занять;
координує та контролює роботу інструкторів;
проводить заняття з інструкторами та обговорює зміст занять наступного дня;

виконує інші поточні завдання і доручення отамана.

Обозний табору – заступник отамана з матеріального забезпечення:

вирішує питання територіального розташування табору;
забезпечує табір наметами, іншим таборовим інвентарем, канцелярським приладдям та обладнанням;

керує розгортанням табору та контролює технічний стан всіх елементів табору;

сприяє обладнанню території табору у відповідності до їх призначення (встановлення наметів для роботи членів СК та таборової старшини табору, санітарної зони, місць для проведення занять, території кухні та ін.);

розміщує учасників таборування на визначених місцях;

контролює порядок харчування (при спільному харчуванні учасників);

контролює збереження продуктів харчування роями (при окремому харчуванні кожного з них);

контролює забезпечення учасників таборування якісною питною водою та організовує її видачу;

керує згортанням табору та наведенням порядку на місцевості;

забезпечує транспортом для організації діяльності табору та в екстрених випадках або під час евакуації.

виконує інші поточні завдання і доручення отамана.

Головний лікар фінального етапу:

відповідає за організацію медичного забезпечення під час таборування, зокрема координацію із найближчим медичним закладом та чергування карет невідкладної медичної допомоги;

контролює дотримання санітарно-гігієнічних норм під час проведення заходів та організації таборування;

оганізовує медичний пункт під час таборування;

організовує супровід хворого до найближчого лікувального закладу при необхідності надання спеціалізованої медичної допомоги;

опрацьовує медичні довідки учасників фінального етапу з метою визначення допуску на змагання;

бере участь у роботі мандатної комісії та організовує візуальний огляд учасників для допуску на змагання, місця таборування у день заїзду роїв;

Капелан – відповідальний за духовну опіку на таборі.

Для організації змагань, конкурсів та забезпечення об'єктивної оцінки результатів змагань і конкурсів, що проводяться в рамках фінального етапу створюється суддівська колегія (далі – СК), яка підпорядковується отаману. Для розгляду апеляцій на рішення СК створюється Апеляційна комісія.

Суддівська колегія

Склад суддівської колегії затверджує керівник установи чи закладу, на який покладається відповідальність за проведення заходу. До складу суддівської колегії можуть залучатися педагоги, вчені, краєзнавці, представники спортивних та громадських організацій тощо (за згодою).

Має такий склад:

головний суддя – заступник отамана з організації змагань;

голова мандатної комісії;

головний секретар;

старші судді етапів змагань та конкурсів;

судді етапів змагань та конкурсів.

Головний суддя має заступників з основних видів змагань, конкурсної програми та з інформації. Суддівство окремих видів змагань і конкурсів проводиться відповідно до Правил проведення спортивних змагань, якщо інше не передбачено умовами проведення фінального етапу.

Під час проведення змагань фінального етапу бажано не змінювати суддів на дистанціях, за винятком випадків, пов'язаних з неможливістю суддею виконувати свої обов'язки. Заміна суддів відбувається за рішенням головного судді.

Вимоги до членів СК:

члени СК зобов'язані знати та дотримуватись вимог Положення, бути об'єктивними і принциповими у своїх рішеннях, подавати приклад дисципліни, організованості та чіткості в роботі;

бути неупередженими у суддівстві видів змагань і конкурсів, з повагою ставитись до учасників;

фіксувати у суддівській картці (відповідно до умов) результати дій учасників після фінішу на певному етапі;

давати пояснення про прийняті рішення;

судді, які не задіяні в суддівстві на окремих дистанціях змагань, не можуть втручатися в хід проведення змагань.

Головний суддя (під час проведення заходу):

очолює СК та керує проведенням змагань і конкурсів фінального етапу;

відповідає за проведення змагань відповідно до Положення та умов, за чітку організацію і безпеку проведення змагань, створення рівних умов для всіх учасників, об'єктивність суддівства, підрахунок результатів і підбиття підсумків змагань, звітує перед штабом;

перевіряє до початку проведення стартів фінального етапу стан і готовність місця змагань, інвентарю й обладнання, робочих місць для суддів і таборування учасників, документації, що ведеться на змаганнях;

визначає порядок роботи СК та суддів на етапах змагань;

керує ходом змагань і вирішує організаційні питання;

здійснює контроль за роботою суддів під час змагань та визначенні переможців;

представляє в 3-денний термін після закінчення фінального етапу письмовий звіт та необхідну документацію до штабу;

призначає і проводить засідання СК, керівників команд, медичного персоналу з питань організації змагань та суддівства тощо;

підписує протоколи видів змагань та конкурсів в день їх проведення та створює умови для їх оприлюднення;

переносить терміни та місце проведення видів змагань, якщо місце, обладнання чи інвентар не готові до проведення змагань;

припиняє змагання, оголошує перерву, переносить початок змагань на більш пізній час при виникненні непередбачуваних обставин.

Заступники головного судді:

заступники головного судді з видів змагань і конкурсної програми та інформації організують і проводять відповідні види змагань та конкурсів фінального етапу, організують оприлюднення результатів;

у разі відсутності головного судді один із заступників виконує його обов'язки;

заступник головного судді з інформації відповідає за повноту та оперативність інформування учасників про хід змагань та конкурсів.

Мандатна комісія:

приймає документи учасників, фіксує відповідність або невідповідність документів вимогам Положення та умов участі у заході;

інформує письмово головного суддю фінального етапу про результати виконаної роботи.

До складу мандатної комісії входять: голова, секретар, медичний працівник, представник організації, що проводить захід.

Секретаріат:

веде протоколи засідань СК та підсумкові протоколи змагань, іншу документацію СК, оформляє рішення СК та головного судді;

забезпечує своєчасну підготовку дипломів, грамот для нагородження переможців та учасників, перевіряє наявні нагородні комплекти: кубки, медалі, цінні призи тощо;

готує необхідну документацію і відповідає за правильність її оформлення; оперативно висвітлює відомості про хід змагань, доводить їх до відома заступника головного судді з інформації;

надає необхідні звітні матеріали головному судді.

Судді на етапах видів змагань та конкурсів:

перевіряють готовність місця до проведення виду змагань чи конкурсної програми фінального етапу;

пояснюють учасникам умови та порядок виконання завдань;

забезпечують прозорість та своєчасність оцінювання результатів;

слідкують за дотриманням правил та умов проведення змагань та конкурсів;

забезпечують дотримання правил безпеки та відповідної дисципліни, у разі порушення яких подають пропозиції головному судді про накладання штрафних санкцій (зняття балів, нараховування додаткового часу, дискваліфікацію команди відповідно до умов проведення заходу);

підписують протоколи етапу змагань, конкурсів;

сприяють наданню домедичної допомоги та забезпечують виклик лікаря у разі отримання учасником травми.

Апеляційна комісія

Апеляційна комісія:

розглядає одержані апеляції на рішення СК щодо поданих протестів та приймає щодо них обґрунтовані рішення;
приймає рішення більшістю голосів;
пропонує головному судді усувати від роботи суддів, які здійснюють грубі помилки при суддівстві та (або) некоректні дії по відношенню до учасників.

Рішення апеляційної комісії підписується головою апеляційної комісії.

Виховники

Виховники на фінальному етапі гри «Джура» – це підготовлені Головним та місцевими штабами волонтери, педагоги, спеціалісти з національно-патріотичного виховання, завданням яких є сприяти учасникам гри у їхньому самовихованні, особистому та груповому зростанні, розвитку, допомагати у саморганізації та самоврядуванні в рамках чоти кількох роїв. Для цього Головний та місцеві штаби проводять перед фінальними етапами семінари-практикуми з підготовки виховних кадрів для таборувальників (вишколи виховників). До вишколу долучаються представники всіх організацій, які є співорганізаторами фінальних етапів.

Виховник реалізовує у вільний від змагальних етапів гри час цілий комплекс виховних заходів (гутірки, зустрічі з особистостями, дискусії, вогники, ватри тощо), створення виховних ситуацій (плекання доброго діла, моральної поведінки, вірності Україні, допомога ближньому тощо) та виховного середовища (розміщення відповідної інформаційної продукції, символіки, підтримка традицій загальноукраїнських, козацьких, гри «Джура»).

Виховники повинні детально опанувати методіку національно-патріотичного виховання, яка включає духовно-моральне, громадянсько-патріотичне поряд із військово-патріотичним вихованням.

Для цього Головний штаб проводить перед фінальним етапом вишкіл з підготовки виховників з числа зголошених осіб, та кандидатів, поданих всіма зацікавленими сторонами.

Найперше виховник має бути добрим прикладом для молоді, своєю поведінкою на таборі бути зразком дотримання ідейних засад гри, Положення про гру та цих правил організації таборувальників.

Виховники на фінальному етапі гри «Джура»:

- головний виховник чоти – особа, що пройшла відповідний вишкіл.
- помічник виховника чоти (за потребою) – чисельність 2-3 особи. Їх склад формується з числа залучених на фінальний етап педагогічних кадрів, в тому числі керівників роїв, студентів на таборівій практиці, членів громадських об'єднань.

Хорунжий табору координує і спрямовує діяльність виховників, проводить відповідні наради.

7. Типова схема управління табором

(Для прикладу поданий розрахунок для 36 роїв-учасників)

Для кращої структурної організації учасників гри «Джура» на фінальних етапах створюються додаткові утворення поряд із роями – чоти (об'єднання трьох роїв), сотні (об'єднання трьох чот), курені (об'єднання двох сотень).

Варто розрізняти за змістовним наповненням курінь на фінальному етапі і курінь як назву осередку та основну організаційну одиницю гри «Джура» в навчальному закладі чи громадському об'єднанні (додаток 1).

8. Обов'язки чергової чоти та нічної стійки на таборі

Чергова чота дбає про порядок на таборі, несення нічної стійки, заготівлю хмизу для вогнища (ватри), допомагає під час організації харчування тощо.

Чотовий чергової чоти стає старшим на нічну стійку. Він розписує порядок та склад чергових груп.

Обов'язки нічної стійки:

- 1) стежити за територією табору з 23:00 до 07:00 ранку (черговими групами);
- 2) охороняти прапор, штаб, господарські намети тощо;
- 3) у випадку небезпеки подавати сигнал тривоги наданими засобами сповіщення або визначеними командами старшим стійки та негайно доповідати старшому стійки; в разі нападу і загрози здоров'ю чи життю стійкового чи інших учасників табору дозволяється діяти в межах необхідної самооборони згідно чинного законодавства (щодня відбувається вечірній інструктаж для учасників стійки по цьому питанню);
- 4) будити наступну стійку за 5 хв. до призначеного часу;
- 5) будити щоранку отамана та бунчужного не менш ніж за 15 хвилин до побудки табору.

Особисте спорядження для нічної стійки:

- свисток (електронні звукові засоби або засоби радіозв'язку);
- годинник;
- теплий одяг (у випадку дощової погоди, дощовик та взуття, що не промокає);
- ліхтарик.

9. Таборова програма

Програма таборування фінального етапу гри має сприяти розвитку самостійності учасників, самозарадності, дисципліни, формуванню навичок життя серед природи, фізичної вправності та ін. Табори різних фінальних етапів гри, залежно від характеру, часу тривалості, рівня і т.п., можуть мати різні програми.

За основу при складанні Програми таборування береться такий типовий розпорядок дня в таборі:

07.00	Вставання
07.05-07.35	Ранкова руханка

07.35-08.00	Вмивання, прибирання, підготовка до шикування
08.00-08.15	Ранкове шикування (збірка) – відкриття дня
08.15-09.00	Сніданок
09.00-13.00	Заходи за програмою дня
13.00-14.30	Обід
14.30-18.30	Заходи за програмою дня
18.30-19.00	Вечірнє шикування (збірка) – закриття дня, оголошення наказу
19.00-20.00	Вечеря
20.00-22.00	Вечірня виховна програма
22.30-23.00	Інструктаж вартових, підготовка до відпочинку
23.00-07.00	Нічна тиша

Під час несприятливих погодних умов або у разі виникнення форс-мажорних обставин, які унеможливають проведення запланованої таборової програми, до початку таборування розробляється «дощова програма» як альтернативна основній програмі табору. Насамперед, слід продумати такі питання як місце проведення та шляхи реалізації вищезазначеної програми.

Рекомендації до окремих частин програми

Ватри

Ватра відкриття, закриття, весела, стрілецька або інші, відповідні до тематики та назви табору. Підшукати матеріали до програми або навіть підготувати детально цілі програми.

Мандрівки

Під час табору може бути: 1-2 короткі мандрівки (на пів дня), 1 – цілоденна та 1 – кількаденна, з нічлігом у лісі. На мандрівках добре проводити змодифіковану таборову програму (кухарення, сигналізація інше).

Музичне мистецтво

Дуже важлива ділянка на таборі. Інструктору (виховнику) потрібно чергувати вивчення народних, сучасних і повстанських пісень. Можливо організувати з учасниками хор, включивши до нього членів проводу. Тексти пісень або таборові співаники готуються заздалегідь.

З учасників таборування, які грають на музичних інструментах, доцільно створити оркестр (у т. ч. жартівливий оркестр, де інструментами слугуватимуть гребінці, пусті бляшанки тощо).

Історія

Гутірки на цю тему повинні мати романтичний (для дівчат) і пригодницький (для хлопців) підхід.

Спортивні ігри

Проводяться зазвичай під вечір, на завершення денних занять, бажано кожного дня або через день.

Теренова гра

Найкраще об'єднувати з мандрівками або тривогами (денними чи нічними). Теренова гра на таборі повинна тематично пов'язуватися з назвою та загальними напрямними програми.

Нічні тренування (тривоги, сполохи)

Ціль тривоги – перевірити справність учасників або підняти табір на ноги, коли табору справді загрожує небезпека. Тривогами не можна зловживати. Заняття по підняттю по тривозі повинно бути проведено в перший день. Кожен запланований сполох повинен мати підтримку похідного отамана табору. Без його дозволу сполох проводити забороняється. Винятком може бути лише ситуація, коли йдеться про безпеку табору.

Все інше, що можна проводити на таборі і що не було наведено вище, можна проводити, якщо знайдуться інструктори, які зможуть запропонувати щось нове.

Головне, щоб все було підготоване і проведено на належному рівні.

Імпровізації у виховній програмі табору вважаються шкідливими як для учасників так і для табору!

10. Відкриття таборування, Ранкове (вечірнє) шиккування

Відкриття таборування проходить безпосередньо у таборі у день заїзду роїв-учасників на загальному шикванні. Ліворуч від місця шиккування таборової старшини встановлюються три щогли для прапорів.

Кожного дня вранці перед сніданком і ввечері перед вечерею табір у повному складі шикується відповідно на ранкову збірку (додаток 2) та на вечірню збірку (додаток 3).

11. Вимоги до організації та облаштування території табору

Загальні вимоги

Табори розміщують у природних умовах або на стаціонарній базі.

Для розташування табору повинна бути обрана суха, незаболочена, незатоплювана талими, дощовими та паводковими водами земельна ділянка. Для кращого стоку дощових вод і швидкого провітрювання території доцільно вибирати ділянку з рівним рельєфом і схилом для стоку зливових вод.

Територія табору повинна бути позначена по периметру добре помітними знаками (прапорці, стрічки тощо) або огорожею.

На території табору готуються та позначаються такі функціональні території (зони):

- адміністративна територія (встановлюються намети (штабний, секретаріату, ГСК), розетки та технічні засоби для трансляції оголошень і пісень, розміщуються інформаційні стенди (інструкції, розпорядок дня та інші матеріали);
- житлова територія (розмічена для встановлення наметів учасників);
- показова (навчальна) територія (визначається місце загального шиккування, встановлюються дві-три щогли для підняття прапорів,

обладнуються місця для показу фільмів (екран, проектор) і для проведення Ватри (вогнище);

- медична частина;
- санітарно-гігієнічна територія (встановлюються вмивальники, душ, туалети);
- місце для харчування, збереження питної води та харчів тощо.

В таборі обладнується освітлення.

Перед відкриттям табору проводиться генеральне прибирання території, скошування трави, збирання сухою, очищення від колючих чагарників і чагарників із отруйними плодами, акарицидна обробка території, заходи щодо боротьби з гризунами, дикими та бродячими тваринами.

До місця таборування повинен бути організований вільний під'їзд автотранспорту.

Вимоги до організації житлової зони

У житловій зоні розміщуються: житлові намети, місця для сушіння одягу та взуття.

Намети слід розміщувати на сухих майданчиках із трав'яним покривом або з твердим ґрунтом. Навколо наметів передбачається обладнання канавок з ухилом (від намету) для стоку дощових вод.

Намети повинні бути міцними, водонепроникними, вітрозахисними, з теплоізоляційними властивостями, мати клапани або вікна для провітрювання, які обладнані захисними засобами від проникнення комах (захисна сітка на вікнах і дверях, застібка типу «блискавка»). Усі намети повинні мати вхід, який щільно закривається.

Місце для просушування взуття та одягу повинно бути обладнано навісом (тентом).

Вимоги щодо організації водопостачання

Дозволяється використовувати існуючі джерела централізованого водопостачання населених місць, джерела нецентралізованого водопостачання (артезіанські свердловини, шахтні колодязі тощо), а також питну воду, що доставляється спеціалізованим транспортом з попередньо проведеним лабораторним контролем якості питної води або бутильовану воду.

У таборі необхідно передбачити та обладнати умови для підігріву води.

Вимоги до організації харчування

Для організації харчування можуть бути використані такі форми:

- а) харчування в прилеглому (або по маршруту пересування) закладі громадського харчування;
- б) привозне гаряче харчування;
- в) приготування готової їжі в умовах харчоблоку стаціонарного табору;
- г) приготування їжі в умовах польової кухні.

Якість харчових продуктів і продовольчої сировини перевіряється відповідальною особою за організацію харчування дітей зі складу таборової старшини.

Вимоги до організації змагань і походів

Не рекомендується організація спортивних змагань та походів при температурі зовнішнього повітря вище 30° С та без попередньої лікарської перевірки всіх учасників.

Покриття майданчиків для змагань може бути трав'яне, тверде ґрунтове або мати спеціальне покриття.

Перед кожним спортивним змаганням необхідно провести невелику розминку. Під час змагання не можна пити холодну воду, а після змагання варто утриматись від холодного душу.

Перед виходом у похід необхідно переконатися, що всі учасники мають відповідний одяг, взуття та спорядження. Під час пересування дітей по маршруту походів використовують фасовану питну воду.

Під час походів дітей супроводжує особа з відповідною медичною підготовкою для медичного обслуговування.

Вимоги до організації санітарно-побутової зони

До складу санітарно-побутової зони входять: душові, умивальники, місце для миття ніг, місце для прання білизни, місце для сушіння одягу, туалети, місце для особистої гігієни; місце збору сміття.

Умивальники слід розташовувати поблизу житлової зони на утрамбованому майданчику. Під умивальниками організують дерев'яний або металевий жолоб для стоку води та дерев'яний настил. Стічні води від умивальників видаляються по жолобу у вигрібну яму.

У таборі необхідно передбачити щоденно гігієнічний душ для дітей.

Місце для миття ніг облаштовують дерев'яним настилем.

Туалети розташовуються на відстані не менш 30,0 м від житлової зони і зони харчоблоку. Не допускається улаштування туалетів без даху (навісу). Біля туалетів обладнують рукомийники.

Вимоги до організації санітарного очищення території табору

Територія табору повинна утримуватись у чистоті. Перед початком табору і після його закінчення повинно бути проведене генеральне прибирання.

Поточне прибирання території повинно здійснюватись щодня. Спалювання сміття на території табору та прилеглий території забороняється.

Вигрібні ями туалетів щодня заливаються розчинами дезінфекційних засобів.

Мийні і дезінфекційні засоби повинні зберігатися у спеціально відведених місцях у тарі виробника. Допускається зберігання в спеціально виділених промаркованих ємностях.

Житлові намети мають утримуватися у чистоті, у житлових наметах проводиться щоденне прибирання.

1) Структура табору:

1. Таборова старшина у складі:

1.1. Отаман табору – 1 особа

1.2. Осавул табору – 1 особа

1.3. Хорунжий табору – 1 особа

1.4. Обозний табору – 1 особа

1.5. Писар табору – 1 особа

1.6. Бунчужний табору – 1 особа

1.7. Курінний – 2 особи (підпорядковується отаману та його заступникам: бунчужному у виконанні розпорядку дня, хорунжому у виховній діяльності, залучаються осавулом до організації охорони табору, головному судді в організації змагань)

1.8. Сотник – 4 особи (безпосередньо підпорядковується курінному та підпорядковуються отаману і його заступникам згідно їх напрямків діяльності)

1.9. Чотовий (головний виховник у чоті) – 12 осіб (безпосередньо підпорядковується сотнику та підпорядковуються вищезазначеному керівництву)

1.10. Помічник виховника чоти – чисельність за потребою (допомагають чотовим у виховній праці на таборі)

2. Суддівська колегія у складі 15 осіб

3. Рої – 36 x 8 осіб, з них ройові – 36 осіб, члени роїв – 252 особи

3.1. Керівники роїв – 36 осіб

3.2. Заступники керівників роїв – 36 осіб.

2) Розрахункова чисельність табору і його підрозділів:

№ з/п	Підрозділ	Кількість підрозділів	Кількість джур у 1 підрозділі	Кількість осіб у підрозділі разом із організаторами
1.	РІЙ	36	8	11
2.	ЧОТА	12	24	34
3.	СОТНЯ	4	72	103
4.	КУРІНЬ	2	144	207
5.	ТАБІР	1	288	415

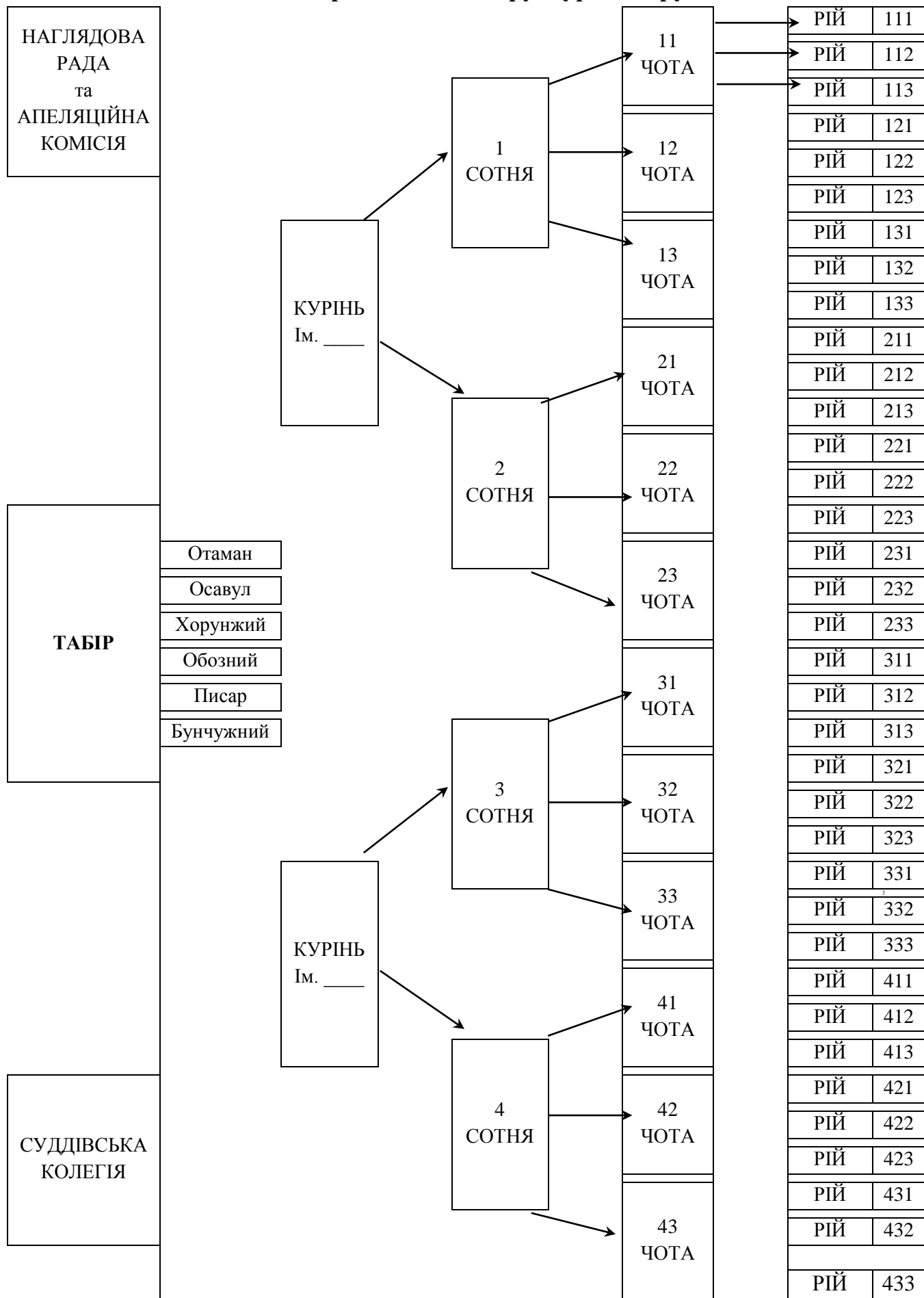
3) Умови ефективного використання структурних підрозділів

№ з/п	Підрозділ	Кількість підрозділів	Кількість осіб у підрозділі із організаторами	Використання
1.	РІЙ	36	11	Гутірка та інші заняття малими групами
2.	ЧОТА	12	34	Групові заняття, транспортування автобусами відповідної марки

3.	СОТНЯ	4	103	Проведення зустрічей з учасниками АТО, перегляд фільмів та інші масові заходи
4.	КУРІНЬ	2	207	Двозмінний режим, зокрема під час харчування або проведення Теренової гри
5.	ТАБІР	1	415	Відкриття табору, ранкове (вечірне) шикування
6.	Таборова старшина	1	8	Забезпечення виконання програми таборування
7.	Суддівська колегія	1	15	Організація та проведення змагань, конкурсів
	РАЗОМ:		435	

Схема управління та структура табору є типовими і запроваджуються на таборуваннях усіх рівнів пропорційно до кількості роїв-учасників.

Типова організаційна структура табору

Порядок ранкового шикування

Заздалегідь сотники вказують чотовим лінію сотні. Чотові шикують підрозділ в триряд (кожний ряд це рій) і приймають доповідь від ройових. Всі ройові стають у лаву перед чотовими і по чергово доповідають: «ДРУЖЕ, ЧОТОВИЙ, РІЙ «_____» (назва рою) У КІЛЬКОСТІ _____ ЧОЛОВІК (якщо є відсутні, повідомити, скільки та де вони) НА РАНКОВЕ ШИКУВАННЯ ВИШИКУВАНИЙ! ХВОРИХ НЕМАЄ (якщо є, то сказати прізвища і ознаки захворювання)! РОЙОВИЙ _____ (своє прізвище та ім'я)». Ройові і чотовий стають до строю і потім очікують збір старшини та загальне шикування табору.

Бунчужний подає команду «ТАБІР, ШИКУЙСЬ» – сотні, курені швидко вирівнюються в загальну лінію.

Старшина табору шикується на встановленому для них місці біля прапорів.

Бунчужний – «ПОЗІР, ТАБІР, РІВНЯЙСЬ, СТРУНКО! КОМАНДИРАМ ПІДРОЗДІЛІВ ДО ЗВІТУ ВИСТУПИТИ!».

На першу лінію звіту (6 кроків від загальної лави) виходить сотник кожної сотні. Курінні виходять на другу лінію звіту (6 кроків від першої лінії звіту). Чотовий кожної чоти голосно подає команду: “ ЧОТА. РІВНЯЙСЬ. СТРУНКО. ДО ЗВІТУ ГЛЯНЬ.” та звітує сотнику. Чотовий підходить до сотника та стає в загальну лаву чотових і доповідає: «ДРУЖЕ, СОТНИКУ, ЧОТА «_____» (назва або номер чоти) У КІЛЬКОСТІ _____ ЧОЛОВІК (якщо є відсутні, повідомити, скільки та де вони) НА РАНКОВЕ ШИКУВАННЯ ВИШИКУВАНА! ХВОРИХ НЕМАЄ (якщо є, то сказати кількість і характерні ознаки захворювання)! ЧОТОВИЙ _____ (своє прізвище та ім'я)» Після отримання звіту сотник наказує чотовим повернутися до підрозділу.

Після отримання звіту від чотових сотники так само звітують курінним, та теж повертаються до підрозділу. В свою чергу курінні звітують – бунчужному.

Бунчужний – після прийняття звіту від курінних подає команду «ДЯКУЮ, СТАТИ ДО ЛАВИ!».

Бунчужний – «ТАБІР, СТРУНКО! РІВНЯННЯ ДО СЕРЕДИНИ!» «ДРУЖЕ ОТАМАНЕ, ТАБІР НА РАНКОВУ ЗБІРКУ ВИШИКУВАНИЙ».

Бунчужний відходить навскоси вліво і стає поруч з отаманом, Отаман вітається із табором «СЛАВА УКРАЇНІ», всі відповідають «ГЕРОЯМ СЛАВА». Опісля бунчужний робить крок вперед. Всі продовжують стояти на струнко.

Бунчужний – «ХОРУНЖИМ ДО ПРАПОРІВ ВИСТУПИТИ! ПРАПОРИ ПІДНЯТИ! ТАБІР НА ПРАПОРИ ГЛЯНЬ! ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ!».

(Всі учасники співають Державний гімн України. Піднімається державний прапор України. Учасники гри співають гімн, тримаючи праву руку

зігнутою в кулак на лівому боці грудей, а командний склад – приклавши руку до головного убору).

Бунчужний – «ТАБІР, СПОЧИНЬ!».

Похідний отаман – підводить підсумки нічного чергування та доводить учасникам Програму на поточний день; запрошує до слова членів Таборової старшини та Головного суддю.

Бунчужний – «ТАБІР, СТРУНКО, РОЗХІД!».

(Всі учасники відповідають голосно – «Слава!» і швидко покидають місце шикуння).

Порядок вечірнього шиккування

Зазделегідь сотники вказують чотовим лінію сотні. Чотові шикують підрозділ в триряд (кожний ряд це рій) і приймають доповідь від ройових. Всі ройові стають у лаву перед чотовими і по чергово доповідають: «ДРУЖЕ, ЧОТОВИЙ, РІЙ «_____» (назва рою) У КІЛЬКОСТІ _____ ЧОЛОВІК (якщо є відсутні, повідомити, скільки та де вони) НА ВЕЧІРНЄ ШИКУВАННЯ ВИШИКУВАНИЙ! ХВОРИХ НЕМАЄ (якщо є, то сказати прізвища і ознаки захворювання)! РОЙОВИЙ _____ (своє прізвище та ім'я)». Ройові і чотовий стають до строю і потім очікують збір старшини та загальне шиккування табору.

Бунчужний подає команду «ТАБІР, ШИКУЙСЬ» – сотні, курені швидко вирівнюються в загальну лінію.

Старшина табору шикуються на встановленому для них місці біля прапорів.

Бунчужний – «ПОЗІР, ТАБІР, РІВНЯЙСЬ, СТРУНКО! КОМАНДИРАМ ПІДРОЗДІЛІВ ДО ЗВІТУ ВИСТУПИТИ!».

На першу лінію звіту (6 кроків від загальної лави) виходить сотник кожної сотні. Курінні виходять на другу лінію звіту (6 кроків від першої лінії звіту). Чотовий кожної чоти голосно подає команду: “ ЧОТА. РІВНЯЙСЬ. СТРУНКО. ДО ЗВІТУ ГЛЯНЬ.” та звітує сотнику. Чотовий підходить до сотника та стає в загальну лаву чотових і доповідає: «ДРУЖЕ, СОТНИКУ, ЧОТА «_____» (назва або номер чоти) У КІЛЬКОСТІ _____ ЧОЛОВІК (якщо є відсутні, повідомити, скільки та де вони) НА ВЕЧІРНЄ ШИКУВАННЯ ВИШИКУВАНА! ХВОРИХ НЕМАЄ (якщо є, то сказати кількість і характерні ознаки захворювання)! ЧОТОВИЙ _____ (своє прізвище та ім'я)» Після отримання звіту сотник наказує чотовим повернутися до підрозділу.

Після отримання звіту від чотових сотники так само звітують курінним, та теж повертаються до підрозділу. В свою чергу курінні звітують – бунчужному.

Бунчужний – після прийняття звіту від курінних подає команду «ДЯКУЮ, СТАТИ ДО ЛАВИ!».

Бунчужний – «ТАБІР, СТРУНКО! РІВНЯННЯ ДО СЕРЕДИНИ!» «ДРУЖЕ ОТАМАНЕ, ТАБІР НА ВЕЧІРНЮ ЗБІРКУ ВИШИКУВАНИЙ».

Бунчужний відходить навскоси вліво і стає поруч з отаманом, Отаман вітається із табором «СЛАВА УКРАЇНІ», всі відповідають «ГЕРОЯМ СЛАВА». Опісля бунчужний робить крок вперед.

Бунчужний – «СПОЧИНЬ!».

Похідний отаман – підводить підсумки виконання Програми дня; запрошує до слова членів Таборової старшини та Головного суддю.

Бунчужний – «ТАБІР, СТРУНКО! ПИСАРЮ ЗАЧИТАТИ НАКАЗ ПО ТАБОРУ!»

Писар зачитує наказ.

Бунчужний – «СПОЧИНЬ!»

Бунчужний – «ТАБІР, СТРУНКО! ХОРУНЖИМ ДО ПРАПОРІВ
ВИСТУПИТИ! НА ПРАПОРИ ГЛЯНЬ! ПРАПОРИ ОПУСТИТИ! Марш
Збройних сил України - Зродились ми!».

*(Всі учасники співають марш Збройних сил України «Зродились ми».
Опускається державний прапор України. Учасники гри співають гімн,
тримаючи праву руку зігнутою в кулак на лівому боці грудей, а ройові –
приклавши руку до головного убору).*

Після закінчення співу, бунчужний - «ТАБІР, РОЗХІД!».

*(Всі учасники відповідають голосно – «Слава!» і швидко покидають місце
шикування).*

ПОЛОЖЕННЯ

з організації осавульської служби табору

I. Загальні положення

1.1. Це Положення визначає порядок щодо організації осавульської служби (далі – ОС) і має забезпечити єдність принципів та методів її роботи стосовно виконання покладених завдань.

1.2. Охорона та оборона об'єктів табору організовується з метою забезпечення надійного зберігання матеріальних засобів, а також територій, на яких розташовані ці об'єкти, та недопущення проникнення на об'єкти, що охороняються, сторонніх осіб. Також слід розуміти, що для дітей виконання таких важливих обов'язків як стійковий є навчально-виховним засобом і сприяє формуванню в них відповідальності, сумлінності, пильності, дисциплінованості.

1.3. ОС підпорядковується осавулу табору і його помічнику.

1.4. ОС складає схеми розміщення постів, інструкції на випадок оголошення тривоги і подає їх на затвердження отаману табору.

1.5. Тривалість несення ОС служби 24 години. Особовий склад ОС призначається наказом по табору і оголошується на вечірньому колі.

1.6. До складу ОС призначаються:

- осавул;
- під осавул – помічник осавула;
- чотовий чергової чоти;
- інші члени командного складу за потребою
- стійкові – з числа джур чергових роїв.

1.7. В ОС забороняється призначати осіб, які не пройшли випробування, спеціального навчання, перевірки рівня знань з охорони праці і проведення вступного інструктажу, а також хворих.

II. Екіпірування ОС

2.1. Особовий склад ОС залежно від пори року має бути в установленій формі одягу і бути забезпечений засобами захисту від непогоди.

III. Гасло

3.1. Гасло – це таємне слово, яке служить для переконання, що особа, яка переміщається табором, справді є учасником таборування.

3.2. Для кожної доби добирається окреме гасло.

3.3. Нове гасло оголошується наказом по табору на вечірньому шикуванні.

3.4. Усі особи, які знають гасло, зобов'язані зберігати його в таємниці. Під час опитування перша частина гасла повідомляється стійковим, після чого кожен з опитаних повинен відповісти другу половину гасла.

3.5. У разі наближення до поста будь-яких осіб стійковий за 10-15 кроків зупиняє їх і називає першу частину гасла. Особа, яка наблизилась до посту, на вимогу стійкового називає другу частину гасла.

IV. Підготовка ОС

4.1. Чотові чергової чоти відповідають за добір особового складу стійкових, його підготовку до несення варті, за справний стан екіпіровки і завчасне відправлення стійкових на розвід.

4.2. Стійкові ОС, які призначені на варту, прибувають за 10 хвилин до розводу варт у спеціально встановлене наказним осавулом табору місце. Підосавул, перевіривши прибуття всіх джур, що заступають у варту, складає постову відомість.

4.3. Після складання постової відомості підосавул супроводить особовий склад варті до медичного пункту табору. Під час проведення огляду лікарем (фельдшером) визначається стан здоров'я, а за необхідності перевіряється частота пульсу та вимірюється артеріальний тиск особового складу варті.

4.4. За результатами огляду черговим лікарем табору робиться висновок щодо допуску особового складу до несення варті, про що робиться запис у постовій відомості. Особи, визнані непридатними за станом здоров'я до несення служби у варті, замінюються.

4.5. Після перевірки готовності варт до несення варті особовий склад ОС у супроводі підосавула шикуються на розвід.

4.6. Добовий інструктаж проводиться осавулом табору (за його відсутності – підосавулом) з відповідним записом у відомості варті.

V. Розвід, зміна стійкових

5.1. Розвід ОС проводиться з метою перевірки готовності стійкових до несення варті.

5.2. Розвід ОС проводить осавул табору або в разі його відсутності заступник (підосавул) разом з усім складом чергових роїв.

5.3. Розвідний опитує про стан здоров'я, оглядає зовнішній вигляд особового складу ОС, перевіряє його належну підготовку до несення служби, речове забезпечення; проводить опитування щодо знання загальних і особливих обов'язків, гасла, вимог безпеки під час вартування.

5.4. Стійкові на пости прямують самостійно, кожен на свій пост.

Після прибуття на пост стійковий особисто оглядає й перевіряє наявність і цілість усього, що належить узяти під охорону.

5.5. У разі якщо стійковий помітив на об'єкті, що охороняється, будь-яке порушення, він доповідає про це чотовому чергової чоти, той – осавулу табору або його помічнику безпосередньо телефоном або через джуру рою, якого він обрав.

5.6. Пости є двозмінними та поділяються на постійні (охороняються протягом доби) і тимчасові (охороняються протягом частини доби).

5.7. Тривалість перебування стійкового на посту встановлює осавул табору залежно від пори року, стану погоди і температури повітря. Однак безперервне перебування стійкового на посту без зміни не повинно перевищувати 2 години.

VI. Внутрішній порядок на посту

6.1. У нічний час підступи до поста освітлюються ліхтариком.

6.2. Стійковий не може самовільно залишати пост без дозволу осавула табору або його заступника.

6.3. Під час несення вартової служби забороняється на посту бавитися електронними засобами, справляти природні потреби, вживати їжу та інші речовини, спати та демаскувати себе звуком та світлом.

VII. Застосування фізичної сили стійковим.

7.1. Особовий склад варті фізичну силу в рамках допустимих меж самооборони (згідно чинного законодавства) може застосовувати в разі виникнення загрози життю або здоров'ю його особисто або членів табору.

7.2. За неможливості уникнення застосування сили це не повинно перевищувати межі, необхідної для виконання покладених на стійкових обов'язків.

7.3. Про застосування фізичної сили стійковий негайно доповідає чотовому або осавулу табору, а осавул – отаману табору.

7.4. Усіх осіб, які наближаються до поста або до забороненої зони, позначеної покажчиками, крім чотового чергової чоти, осавула табору, його помічника та осіб, яких вони супроводжують, стійковий зупиняє вигуком: «Стій! Назад!» або «Стій! Обійти справа (зліва)!».

7.5. За невиконання особою, яка наближається до поста або до забороненої зони, цієї вимоги стійковий попереджає порушника вигуком: «Стій! Тривога!» - і негайно піднімає черговий рій.

7.6. Якщо на вигук стійкового надійде відповідь: «Іде чотовий (осавул табору, підосавул)», то стійковий говорить: «Чотовий (Осавул (підосавул), підійдіть до мене! Решта – на місці!»); за потреби стійковий вимагає, щоб особа, яка наближається до нього, освітила своє обличчя. Переконавшись, що той, хто назвався, справді чотовий (осавул табору (підосавул), стійковий допускає до себе всіх осіб, які прибули.

VIII. Права та обов'язки ОС

8.1. Осавул табору

8.1.1 Відповідає за охорону та оборону доручених варті об'єктів, правильне несення служби особовим складом варті, збереження та справність огорожі, засобів зв'язку, охоронної сигналізації, транспортних і технічних засобів, засобів пожежогасіння на постах, а також за збереження майна табору, за додержання встановленого порядку у таборі.

8.1.2 Осавул табору зобов'язаний:

- знати завдання варті, інструкцію начальника варті, обов'язки всіх посадових осіб варті, а також порядок використання й правила експлуатації наявних технічних засобів охорони;

- вимагати від особового складу варті знання й неухильного виконання ним обов'язків;

- направляти у визначений час зміни на пости, перевіряти знання вартовими обов'язків і нагадувати їм про особливості несення служби на кожному посту;

- підтримувати установлений порядок у таборі, контролювати виконання особовим складом варту вимог і законів таборування;
- складати та проводити розподіл особового складу варту на групи й ставити перед ним завдання на випадок нападу, пожежі, стихійного лиха;
- перевіряти особисто не менше ніж двічі на добу (з них один раз уночі) несення служби стійковими, стан об'єктів, що охороняються, та огорожі, справність засобів пожежогасіння;
- періодично направляти свого помічника для перевірки несення служби стійковими;
- проводити заміну хворих зі складу варту;
- розбиратися на місці з кожним випадком порушення внутрішнього порядку та терміново доповідати про це отаману табору;
- викликати ОС командою «Тривога!» у разі нападу на об'єкт, що охороняється, на стійкового або виникнення пожежі, стихійного лиха, а також у разі тривоги у таборі за наказом осіб, які перевіряють варту, і діяти відповідно та залежно від обставин уживати відповідних заходів;

8.1.3. Осавулу табору заборонено:

- залишати територію табору, крім випадків якогось порушення чи стихійного лиха в районі об'єкта, що охороняється, залишаючи замість себе помічника начальника варту та доповідаючи про це отаману табору;

8.2. Стійковий

8.2.1. Стійковий підпорядковується осавулу табору, його помічнику та чотовому чергової чоти. Він є особою недоторканною. Недоторканність стійкового полягає в:

- підпорядкуванні його лише певним особам;
- обов'язку всіх осіб неухильно виконувати вимоги стійкового, що визначені його службою.

8.2.2. Стійковий зобов'язаний:

- стійко охороняти та обороняти свій пост, не відвертаючи ні на що уваги;
- рухаючись визначеним маршрутом, уважно оглядати підступи до поста й огорожу;
- не залишати пост, доки його не буде змінено або знято;
- не допускати до поста ближче, ніж на відстань, визначену позначками на місцевості, нікого, крім чотового чергової чоти, осавулу табору, його помічника, осіб, яких вони супроводжують, та вартового, який прибув для зміни;
- уміти застосовувати засоби пожежогасіння, що є на посту;
- негайно повідомляти начальнику варту (чотовому чергової чоти) в разі виявлення будь-якого порушення поблизу свого чи сусіднього поста;
- почувши сигнал тривоги, негайно доповісти осавулу табору або його помічнику.

8.2.3. Стійковому забороняється спати, сидіти, притулятися до чого-небудь, їсти, пити, справляти природні потреби, писати, читати, розмовляти, передавати й приймати будь-які предмети, виходити зони охорони.

8.2.4. Стійковий повинен відповідати на запитання лише осавула табору, його помічника, чотового чергової чоти й осіб, які прибули з ними для перевірки, чи вартового свого поста, який прибув для його зміни.

8.2.5. Стійковий біля входу до намету чергової чоти зобов'язаний охороняти й не допускати до нього нікого без дозволу чотового чергової чоти, осавула табору або його помічника.

ІХ. Організація навчальної тривоги для ОС

9.1. Порядок організації навчальної тривоги визначається планом, який розробляє провід табору і затверджує отаман табору.

9.2. У плані навчальної тривоги повинні бути:

- задум застосування навчальної тривоги із визначенням посадових осіб, які відповідають за виконання заходів плану, та їхніх обов'язків;
- завдання черговому підрозділу та порядок його дій;
- порядок організації управління, зв'язку та взаємодії між особовим складом варти і черговим підрозділом.

9.3. Спільні заняття на місцевості з усім табором, який залучається до виконання плану навчальної тривоги, з питань взаємодії та відбиття нападу на об'єкти, що охороняються, проводяться особисто отаманом табору.